

Dobszay-Meskó Ilona vezényletről, tanításról, zenekarokról

Dirigensként sosem érezte magát hátrányban amiatt, hogy nő. Úgy véli, a pódiumon az számít, hogy hogyan üt, miként hangzik fel vezényletével a darab. Dobszay-Meskó Ilona zenélni szeret, kompozícióit rendszeresen játsszák, s a hazai együttesek közül egyre többel muzsikálhatott már. Novemberben visszatért a Danubiához, s a Kodály Filharmonikusok élén is bemutatkozhatott. Emellett már tizennégy esztendeje koncertezik sikerrel az általa alapított zenekar, a Ventoscala. Idén Sinfoniettává alakultak, ezzel új korszak kezdődött az együttes életében. A zeneszerző-karmester ugyanis úgy gondolta, szólista adottságú, értékes mondanivalóval rendelkező hangszeres zenészekből álló zenekarra van szükség, amelyben karakteres egyéniségek muzsikálnak, s ahol különleges projektek születnek.

■ *Hogyan fedezte fel magának a karmesterséget?*

– Hat éven keresztül zongoráztam Jurij Szimonov karmesterkurzusain. Itt hallottam először olyan magyarázatot a vezényletről, ami teljesen lenyűgözött, amelyből kiderült, hogy minden milliméter számít, akár az is, hogy mennyire nyitja ki a dirigens a szemét. A mester tényleg mindent patikamérlegesen mért. Beleláttam abba, hogy ahhoz, hogy valaki jó karmester legyen, mennyi tudásra van szükség. A zongora mögött ülve pedig volt alkalmam elgondolkozni azon, hogy van-e bennem valami, ami megakadályozná, hogy én ebben száz százalékos legyek. Rájöttem, mindazt, amiről Szimonov beszél, meg tudom csinálni. Japánban az a metódus a hangszerválasztásnál, hogy a gyerekek nagyon sok instrumentumból válogathatnak, s ami először megszólal a kezükben, azon tanulhatnak. Ugyanezt éreztem én is, rádöbbsentem, ha nekem ennyire természetes a vezénylet, maga a karmesterség minden része, akkor butaság lenne nem foglalkozni vele. Mindez elemi felismerés volt, így még akkor odamentem a mesterhez, s megkérdeztem, nem próbálhatom-e ki magam a zenekar előtt. Holnap dirigálhatod Csajkovszkij V. szimfóniáját – válaszolta. Nem is aludtam, másnapra azonban tudtam a művet, így léptem ki a Liszt-Wagner Zenekar elé.

FOTÓ: LEINER ANDRÁS

■ *Akkor bedobta a mélyvízbe...*

– Igen, de a tudatlanság sok stressztől menti meg az embert. Nem tudtam, hogy furcsa, hogy nőként lépek a dirigensi pódiumra, hogy kik az előtttem ülő emberek, hol játszanak már két évtizede, milyen mesterekkel dolgoztak korábban. Ez megmentett. Az első dirigálásom remekül sikerült, s azt éreztem, most vagyok a helyemen.

Most csinálom azt, ami nekem való. Így hoztam egy döntést 2003 nyarán, szeptemberben pedig megszerveztem a Ventoscala Szimfonikus Zenekart. Akkor ugyanis már láttam, engem, a kezdő karmestert nem fognak odaengedni sehová. A pályatársak ifjúsági zenekarokat szerveztek, szerintem mindannyiunk számára példaként állt a Héja Domonkos alapította Danubia

FOTÓ: LEINER ANDRÁS

Zenekar. Persze, amikor kerestem a lehetőségeket, volt, aki azzal utasított vissza, hogy nőnek úgysem játszanának a zenészek. De ezt nem vettem magamra, inkább úgy értelmeztem, hogy valamivel el kellett utasítania. Így elkezdtem hívogatni a barátaimat, hogy kinek van kedve zenélni. A következő héten már megtartottuk az első zenekari próbát.

■ *De azért közben meg is tanulta a karmesterséget.*

– Nem vagyok annak a híve, hogy valaki minden előképzettség nélkül legyen dirigens. Kökeményen elkezdtem tanulni, bár zeneszerzőként már voltam annyira járatos a zenében, hogy így is ment volna. A kurzuson való próbálkozás inkább egy lökést adott. Van hozzá tehetségem, érdemes tehát megtanulnom a szakmai alapokat. A hu-

szonévesekből álló, saját együttesemmel pedig varázslatos munkát végeztünk. Jó volt, ahogy elindult ez az önszerveződés, azért jött mindenki, mert muzsikálni szeretett volna a többiekkel. Nálunk senki sem nézi soha, hogy hány perc van még a próbából... Nekem is nagyon hasznos volt mindez, hiszen az első években rengeteget tanultam. Arra törekedtem ugyanis, hogy nálam tapasztaltabb embereket ültessek a szólamvezetői, koncertmesteri pozíciókba, akik mindig jelezték is, ha nem volt érthető egy intés, vagy nem volt jó a tempó. Szóltak is bátran, hiszen tudták, számítok a tanácsaikra. Tényleg nem volt benne semmi görcsös akarás, mert zeneszerző voltam, zongoráztam, természetes volt, hogy azokkal, akikkel kamarázom, egy együtttest is életre hívok. Szimonov is támogatott, hat éven keresztül ingyen tanított.

■ *A zeneakadémiai karmesterszakra azonban várni kellett néhány évet...*

– Amit nagyon sajnállok. Ha tudtam volna, hogy négy esztendőn keresztül nem indítják el a képzést, akkor Bécsbe mentem volna tanulni... Sok időt vesztegettem el emiatt, de aztán a zeneszerzés diplomám megszerzése után elvégeztem Budapesten a karmesterképzőt is.

■ *Hová hívták először vezényelni?*

– A Ventoscala születése utáni évben már kórusokat is dirigáltam, oratóriumokat adtunk elő a zenekarral, 2005-ben pedig a Miskolci Szimfonikusokhoz kaptam felkérést Kovács Lászlótól, majd Selmeczi György a Marosvásárhelyi Szimfonikusokhoz hívott, ahol egyebek mellett saját művem is dirigálhattam. Az eltelt évek alatt sok hazai együttesnél megfordultam. Sze-

gedre és a MÁV Szimfonikusokhoz már rendszeresen visszatérek. Annak pedig most nagyon örültem, hogy a Műpában a Kodály Filharmonikusokat vezényelhettem, ugyanis debreceni születésű vagyok.

■ *Nem érezte azt, hogy nőként nehezebben fogadják el a dirigensi dobogón? A Zeneakadémián korábban volt olyan időszak, amikor a 'gyengébb nem' képviselői nem is kerülhettek be a karmesterszakra...*

– Tényleg azt kell mondanom, hogy amikor először odaálllok egy zenekar elé, az, hogy nő vagyok, s erről ők mit gondolnak, egyáltalán nem jut az eszembe. Olyan dolgok foglalkoztatnak, hogy például azt szeretném, ha a csellószólam kicsit könnyebb vonóval játszana. Azt látom egyébként gondnak, hogy nemhogy egy nőnek, de bármely fiatal dirigensnek nagyon nehéz a pályakezdés. Az akadémián egyébként az osztályomból én voltam az egyetlen, aki már a tanulóévek alatt külső lehetőségeket, meghívásokat kapott. Bennünket az akadémián nem tanítottak meg még arra, hogyan szerződünk, mi szerepeljen az életrajzunkban, mi alapján vállaljunk felkérést... Ráadásul mióta végeztem, azóta karmesteri állásra sehová sem lehetett jelentkezni. Aztán egyszer csak az ember azt olvassa a hírekben, hogy x-et vagy z-t nevezték ki az adott pozícióra... Nem látok egy olyan központi odafigyelést a művészekre, együttesekre, ami korábban megfigyelhető volt. Régebben a karmester szakos osztály minden hallgatója kipróbálhatta magát például az Operaház egy-egy darabjában, úgy, hogy a vezetőség ott ült, s figyelte, hogyan teljesít. Ma hiába játszik valaki jól, nincs következménye, ahogy a pocsék előadásnak sem. A Ventoscalával nagy sikerű koncerteket adtunk, hiszen olyan lelkes a társulat, hogy sokszor tíz próbát is tartunk, többféle zenei értelmezést kipróbálunk. Mióta változott a zenekari támogatási rendszer, sokan hiába hívnának minket szívesen, ha találnak olyan

együtttest, amely ingyen is vállalja a fellépést... Így nem a minőség alapján döntenek.

■ *Nem gondolkodott azon, hogy külföldön kezd karrierbe?*

– Szimonov hívott asszisztensnek a Bolsojba, de nem mertem elvállalni. Moszkva rettentően messze van, nem tudtam itthagyni a családom, a zenekaromat. Mert azért az is fontos, hogy a Ventoscala az indulás után nagyon sok koncertet adott, hosszú éveken keresztül harminc hangversenyünk volt minden szezonban. Szóval, az együttsemtől sem szerettem volna megválni. Sokan mondták, hogy ez nagy hiba volt, de maradtam... A Besançoni Nemzetközi Karmesterversenyen bejutottam a legjobb húsz közé több, mint 500 versenyző közül. A verseny akkor már 60 éves történetében én voltam az első magyar, akinek sikerült. Sajnos akkor fogalmam sem volt arról, hogyan kell versenyezni, s szörnyű nyomás alatt álltam. Nem nyertem díjat, de azért ez a szereplés is hozott felkéréseket. Távoli helyekre hívtak asszisztens-karmesternek, nagyon jó fizetéssel. De ezeket elutasítottam, mert itthon zenekarral, felépített étellel bírtam. Nem volt bennem meg az ehhez szükséges vagányság. Ebből a szempontból talán egy férfi könnyebben indul útnak...

■ *Viszont a megmérettetésen szerzett tapasztalatait jól hasznosította, hiszen most, a Solti Karmesterversenyen a legjobb negyven közé öt tanítványa is bejutott. Miért kezdett el kurzusokat tartani dirigenseknek?*

– Nem azért, mert annyira jó karmesternek tartom magam. Úgy gondoltam, hogy azt a tudást, amit a dirigálásról összeszedtem, nagy hatásokkal tudnám átadni másoknak. A tanítás ugyanis mindig jól ment, már húsz éves koromtól vannak növendékeim, akkor komponistákkal kezdtem. A Weiner Konzervatóriumban az első évben egy zeneszerzés hallgatóm volt, a következőben tizenkettő, utána

már Gyöngyösi Leventével folytattam, akkorára duzzadt a tanszak. A növendékeim közül mindenkit felvettek a Zeneakadémiára. A dirigálás kapcsán pedig úgy vélem, sok helyen felületes, átgondolatlan a képzés. Nincs persze ehhez tankönyv, s nem könnyű az oktatás, elismerem. Engem pedig éppen ezek a techniai részek foglalkoztattak, hogy hogyan lehet eljutni A-ból B-be. Ha például valaki nem tartja jól a pályáját, mit kell neki mondani ahhoz, hogy ezen változtatni tudjon, ha valaki nem tud szemkontaktust teremteni a muzsikusokkal, milyen lépéseket kell, hogy végigcsináljon, milyen gyakorlatokra van szükség, hogy ez mégis sikerüljön. Négy éven keresztül tartottam kurzusokat, jöttek nagyon jó dirigensek, s rendszerint már februárban elfogyott a nyári tizenöt hely... Volt, aki négy másik karmesterrel tért vissza a következő esztendőben. Ezt a munkát szívesen folytatnám, ha lenne rá lehetőség.

■ *Hogyan tovább? Mire készül a következő szezonokban?*

– A Ventoscala az utóbbi időben teljes átalakuláson esett át. Nem kapunk állami támogatást, így hivatalosan nem professzionális, gyakorlatilag mégis az egyik legprofibb együttes. Lélekkel muzsikálunk. Olyan művészek játszanak velünk, akik a BFZ-ben, az NFZ-ben látnak el vezető pozíciókat. Idén Sinfonietta lettünk, mert úgy véltem, nem a vezető zenekarokkal kell versenyeznünk, hanem mást kell nyújtanunk, mint a többiek. Célom, hogy azok a fantasztikus muzsikusok, akikkel együtt dolgozhatom, majd valóban kiteljesedhessenek ebben az együttesben. Rendszeresen vannak felkéréseink, gyakran játszunk a darabjaimat is, mostanában nagyon népszerű a két gyerekeknek szóló művem, a Jancsi és Juliska, illetve a Fehérlófia. Persze, továbbra is komponálok. Szerencsére zeneszerzőként is, karmesterként is még jónéhány évtized előtt áll...

R. Zs